

”De betekenis van bloeiende wegbermen voor de in ons land voorkomende bestuivende insecten”.

Algemene beeldvorming.

Bij de teelt van vele land-en tuinbouwproducten is het onderdeel bestuiving door insecten om voldoende vruchtzetting te verkrijgen zeer belangrijk. Voorbeelden zien we bij de fruitteelt, groententeelt, zaadteelt en de teelt van siergewassen. De bestuivingswaarde van de bestuivende insecten voor onze wilde flora en het stedelijk groen krijgt veel te weinig aandacht. De nutswaarde van deze insectengroep voor de zekerstelling van de biodiversiteit dient meer betrokken te worden bij de verbreiding van kennis en bij projecten ter bevordering van de biodiversiteit. De waarde van de imker voor zijn bijdrage aan de natuur is door gebrek aan kennis te weinig bekend. Meer aandacht aan dit gegeven is dringend gewenst.

Hoewel het bestuivingswerk grotendeels door onze statenvormende honingbij, (*Apis mellifera*), verricht wordt, moeten we onder bijen ook verstaan het grote aantal soorten solitaire bijen en de hommels. Ook vlinders, kevers en vliegen leveren hun bijdrage aan het bestuivingswerk.

Door het toepassen van insecticiden en herbiciden, de zeer intensieve cultuurtechniek in de land-en tuinbouw, de grote versnippering van natuurterreinen, heeft men de levensvoorwaarden voor genoemde insectengroepen ernstig bemoeilijkt en vaak onmogelijk gemaakt. Het instinctieve gedrag van deze insecten is vaak zo gecompliceerd, dat aanpassing in de gewijzigde omstandigheden niet verwacht mag worden. Een gevolg is dan ook een sterke achteruitgang van deze diergroep.

De honingbij, (*Apis mellifera*) is ’nog’ de enige soort die door de mens gehouden kan worden. Om dit mogelijk te maken voor de toekomst dient bevordert te worden dat de planten waar de bijen hun voedsel op verzamelen, de zogenaamde drachtplanten, voor zover aanwezig behouden blijven en zoveel mogelijk uit te breiden. Niet alleen voor de honingbijen, de hele groep van de bestuivende insecten is hierbij gebaat. Dat er tegenwoordig kunstmatig hommels gekweekt kunnen worden is alleen mogelijk als honingbijen in welstand verkeren. Het voert te ver om hier dieper op in te gaan. Maar om hommels kunstmatig te telen zijn honingbijen nodig. Het is belangrijk mogelijkheden te scheppen tot uitbreiding van het areaal drachtplanten, mogelijkheden te benutten bij het beheer van natuurterreinen, herbebossing, erfbeplanting, de stedelijke groenvoorziening en een zodanig beheer van wegbermen, dijken, oevers en houtwallen, dat planten welke een waarde hebben als drachtplant, behouden blijven. De hommels en de solitaire bijensoorten hebben niet alleen voor het vergaren van voedsel, maar ook voor de nestgelegenheid een milieu nodig, zoals dit vaak te vinden is in wegbermen en houtwallen. Behoud en uitbreiding van de hommelstand is niet alleen nodig uit sentimentele overwegingen, maar ook de economische belangen die hiermee gemoeid zijn. Een bekend voorbeeld is de teelt van rode klaverzaad. De hommels en andere langtongige bijen zijn de beste bestuivers van dit gewas. Veel hommelsorten nestelen graag in begroeide bermen, houtwallen, in oude mollengangen en muizenesten. Veel soorten solitaire bijen nestelen en overwinteren in braamstengels en stengels van de berenklauw en meer van dit type planten. Het op een onjuist tijdstip vernietigen van droge vegetatieresten, het net vóór de bloei kappen en verhakselen van wilgen en een onkundig maaibeheer van wegbermen, dijken en oevers, richt in dit opzicht veel schade aan. Dezelfde nadelen zijn te vinden in het onderhoud van stedelijk groen zoals dit in de tegenwoordige tijd valt waar te nemen. Chemische onkruidbestrijding met herbiciden is evenzeer een zware aanslag op de biodiversiteit.

Oproep tot bezinning.

De instelling van ecologische verbindingzones heeft alleen zin als er ononderbroken

leefwerelden in aanwezig aanwezig zijn voor de vele levensvormen. Elke plant-en diersoort heeft hierin zijn eigen wensen om optimaal te kunnen functioneren. De bestuivende insecten zijn er bij gebaat dat er een groter sortiment aan drachtplanten aanwezig zijn. Men kan hiervoor ook de term waard of voedselplant gebruiken. De grotere beschikbaarheid aan drachtplanten komt zonder meer ten goede aan honingbijen, hommels, solitaire bijen, vlinders, zweefvliegen en vele andere insecten en mede daardoor aan insectenetende vogels en andere dieren. Ecologie in brede zin. Beheer en onderhoud door de inzet van Koninksparden, Schotse hooglanders en Galloway's alleen, is geen zinvol beheer. Honingbijen bijvoeren met alleen suikerwater helpt niet deze insecten in stand te houden. Solitaire bijen en hommels op een rode lijst te plaatsen als ze zeldzaam zijn geworden helpt niet. Wat hier gevraagd wordt is bezinning op de aanpak van het huidige beheer van natuurgebieden. Bevers en wisenten invoeren en tamme kastanje en acacia weren omdat zij hier niet van nature thuis horen. In dit aandachtsveld past ook een andere aanpak van het bermbeheer. Als wegbermen, dijken en oevers gaan leven geeft men de natuurgebieden ook kansen om te leven. Een beter samenspel in de natuur, ecologie in brede zin, zou bevordert kunnen worden door een betere samenwerking tussen de verschillende natuurgeintersseerden. Vogelbescherming, Vlinderstichting, de diverse Bijenhoudersbonden en Landbouw, bloeiende akkerranden horen hierbij.

Enige bijzonderheden.

De honingbij vliegt op de volgende soorten welke langs de wegbermen, dijken en oevers kunnen voorkomen; *Cardamine pratensis*, *Ononis spinosa*, *Coronilla varia*, *Anthyllis vulneraria*, *Lytrum salicaria*, *Salvia pratensis*, *Plantago media*, *Succisa pratensis*, *Scabiosa columbaria*, *Knautia arvensis*, *Campanula spec.*, *Cirsium Spec.*, *Leontodon autumnalis*, *Taraxacum officinalis*, *Sinapis arvensis*, *Mentha arvensis*, *Vicia spec.*, *Centaurea spec.*, *Trifolium spec.*, *Brassica spec.*, *Epilobium spec.*, *Chamaenerion angustifolium*, *Oenothera spec.*, *Senecio spec.*, *Eupatorium cannabinum*, *Chrysanthemum vulgare*, *Petasites hybridus*, *Salix spec.*, *Verbascum spec.*, *Barbarea spec.*, *Origanum vulgare* en vele anderen.

Anthophora-soorten vliegen op *Lamium spec.*, *Salix spec.*, *Anchusa*.

Andrena spec. vliegen op *Salix spec.*, *Taraxacum officinalis*, *Cytisus spec.* Deze bijen nestelen vaak in wegbermen in de grond.

De Anthidium-soorten vliegen graag op diverse Labiaten, *Lycopus europeus*, *Leonurus cardiaca*, *Teucrium spec.*, *Stachys spec.*, *Mentha spec.* Voor hun nestgelegenheid verzamelen ze graag de wollige beharing van *Verbascum lychnitis*. De nesten zijn te vinden in de holle braamstengels en de holle stengels van berenklauw en fluitenkruid.

Sterk gebonden aan een bepaalde plantensoort zijn b.v. *Panurgus* aan *Hieracium*.

Macropus aan *Lysimachia* en *Andrena florea* aan *Bryonia dioica*. *Andrena hatorfiana* aan *Knautia arvensis*. *Eriades spec.* Vliegen graag op *Campanula's*. *Osmia aurulenta* vliegt graag op *Glechoma hederacea*. *Tranchusa byssina* is uitsluitend te vinden op *Lotus corniculatus*. Het bijtje *Osmia papaveris* heeft om zijn nest te bekleden de kroonblaadjes nodig van *Papaver rhoas*. Dit alles vraagt om meer zorg dan een botte klepelmaaier, hakselaar en cirkelmaaier op ongewenste momenten. Bezinning en aandacht is meer dan ooit nodig.

Wat vaak vergeten wordt is dat er voor veel vlinderrupsen voer genoeg is, denk aan de brandnetel als voedselplant. De volwassen vlinders van veel soorten verhongeren, omdat er geen bloemen beschikbaar zijn tijdens hun volwassen leven. Kort geleden is er een wereldcongres in Bonn gewijd aan het instandhouden en verbeteren aan de biodiversiteit. Het geschetste beeld hoort hierbij betrokken te worden.

Nadere informatie, is te vinden het recent verschenen werk van Dr Arie Koster, *Planten Vademecum, voor tuin, park en landschap, 2007*. Uitgever Fontaine BV. 's-Graveland, ISBN 978 90 5956 1724.

En het nog steeds waardevolle boek van Dr.P.Zonderwijk, De bonte berm,
De rijke flora en fauna langs onze wegen. 1979.Uitgever Zomer en Keuning
BV Ede. ISBN 90 210 11530 0.

© >L.G.M.Hensels. Roggel, juni 2008.